

«Μεταρρυθμίζοντας» το σχολείο να «καλλιεργεί» καταναλωτές ¹

Μανόλης Δαφέρμος

«Η αδυναμία του σοβιετικού συστήματος είναι ότι επιχείρησε να δημιουργήσει τον άνθρωπο – δημιουργό, ενώ το ζήτημα τώρα είναι ότι θα πρέπει να καλλιεργήσουμε καταναλωτές». Μ' αυτό τον τρόπο ο Ανδρέας Φούρσενκο, υπουργός Παιδείας της Ρωσίας διατύπωσε την βασική ιδέα της επιχειρούμενης «μεταρρύθμισης» του σχολείου στη Ρωσία. Σύμφωνα με τον Φουρσένκο, στα σύγχρονα παιδιά δεν χρειάζονται «περίσσειες γνώσεις», διότι πρόκειται να ζήσουν στη «μεταβιομηχανική κοινωνία» που είναι «κοινωνία των υπηρεσιών».

Η μεταρρύθμιση του σχολείου στη Ρωσία που γίνεται σύμφωνα με τις υποδείξεις της Παγκόσμιας Τράπεζας είναι προσανατολισμένη στη μείωση του φόρτου εργασίας των μαθητών και τον περιορισμό των σχολικών αναλυτικών προγραμμάτων. Το γνωστό νεοσυντηρητικό σύνθημα «επιστροφή στα βασικά» έχει στην ουσία μετατραπεί στο δόγμα του «εκπαιδευτικού ελάχιστου». Έτσι, σε αντιστοιχία με το προτεινόμενο αναλυτικό πρόγραμμα προβλέπονται μόνο 4 υποχρεωτικά αντικείμενα: *Η Ρωσία στον κόσμο, ασφάλεια ζωτικών δραστηριοτήτων, γυμναστική, ερευνητικό project*. Είναι ενδεικτικό ότι κανένα από αυτά τα ελάχιστα, υποχρεωτικά αντικείμενα στο «νέο σχολείο» δεν αποτελούν επιστημονικό κλάδο.

Σύμφωνα με τον ίδιο σχεδιασμό μαθήματα επιλογής γίνονται όλα τα υπόλοιπα. Τα μαθήματα επιλογής διαχωρίζονται σε 6 θεματικές περιοχές: «ρωσική γλώσσα και λογοτεχνία», «ξένες γλώσσες», «μαθηματικά και πληροφορική», «φυσικές επιστήμες», «κοινωνικές επιστήμες», τέχνη». Οι μαθητές καλούνται να επιλέξουν ένα ή δύο από τις παραπάνω θεματικές ενότητες. Ο μαθητής μπορούν να δηλώσουν παραπάνω μαθήματα, αλλά θα πρέπει να πληρώσουν τα ανάλογα δίδακτρα. Στην ουσία το κράτος αποσύρεται από την χρηματοδότηση της εκπαίδευσης επιβάλλοντας την εμπορευματοποίησής της. Αξίζει να σημειωθεί ότι στη Ρωσία τουλάχιστον το 40 % των οικογενειών βρίσκονται κάτω από το επίπεδο φτώχειας. Αυτές οι οικογένειες δεν θα μπορέσουν να εξασφαλίσουν επαρκή εκπαίδευση για τα παιδιά τους.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στη βάση του προτεινόμενου αναλυτικού προγράμματος του υπουργείου παιδείας της Ρωσία χαρακτηρίζονται «περίσσειες/περιττές γνώσεις» (μη επιθυμητές γνώσεις) έννοιες όπως, «πολυκομματισμός», «εγγύηση δικαιωμάτων και ελευθεριών», «διάκριση των εξουσιών», «ανεξαρτησία», «κέρδος», «πληθωρισμός»,

¹ Δημοσιεύτηκε στο *Πριν*, 25-09-2011.

«Κονφούκιος και Βούδας», «Ιωάννα της Λωρραίνης και Ρομπέν των δασών», κ.α. Στις «περίσσειες/περιττές γνώσεις» (μη επιθυμητές γνώσεις) περιλαμβάνονται οι αναφορές σε προσωπικότητες, όπως ο Τσαϊκόφσκι, ο Μότσαρτ, ο Λεονάρντο Ντα Βίντσι, ο Βαν Γκονγκ και έργα όπως ο «Ασπροδόντης» του Τζακ Λόντον, ο «Άμλετ» του Σαίξπηρ, ο «Φάουστ» του Γκαίτε, ο «Ρουσλάν και η Λιουντμίλα» του Αλέξανδρου Πούσκιν, κ.α. Μη υποχρεωτικές χαρακτηρίζονται ενότητες όπως, η «κυτταρική δομή των οργανισμών», τα «αντανακλαστικά», η «Γενετική», η «προέλευση της ζωής στη Γη», η «εξέλιξη των ζώων», κ.α. Αυτή η ιδιότυπη λογοκρισία ως δομικό στοιχείο του προτεινόμενου σχολικού αναλυτικού προγράμματος μπορεί να εξεταστεί υπό το πρίσμα της καχυποψίας της πολιτικής ηγεσία του υπουργείου παιδείας απέναντι στην «υπερβολική μόρφωση», που μπορεί να συμβάλλει στην δημιουργία κριτικά σκεπτόμενων προσωπικοτήτων.

Από αυτή την άποψη αξίζει να θυμηθούμε να λόγια του Γάλλου καρδινάλιου Ρισελιέ: «Με τον ίδιο τρόπο που το σώμα θα ήταν άσχημο αν διέθετε μάτια σε όλα του τα μέρη, έτσι και το κράτος θα ασχίμιζε αν όλοι του οι κάτοικοι εκπαιδευόντας, επειδή αντί για υπακοή θα γέμιζαν με περηφάνια και ματαιοδοξία. Η καθολική εκπαίδευση θα είχε ως αποτέλεσμα ο αριθμός αυτών των ανθρώπων που σπέρνουν αμφιβολία να υπερβαίνει τον αριθμό εκείνων που μπορεί διαλύσει αυτές τις αμφιβολίες».

Αναμφίβολα, εντυπωσιάζει το γεγονός ότι η ρωσική γλώσσα – η επίσημη γλώσσα της Ρωσίας- γίνεται μάθημα επιλογής (το ίδιο γίνεται με τα μαθηματικά και την ιστορία). Με πολιορκητικό κριό τη νεοφιλελεύθερη ιδέα περί «ελεύθερης επιλογής» επιχειρείται η απαξίωση της σημασίας της απόκτησης έστω και των βασικών γνώσεων στους κομβικούς κλάδους της σύγχρονης επιστήμης. Οι σύγχρονοι καταναλωτές που είναι προσαρμοσμένοι στις τρέχουσες συγκυρίες της αγοράς πρέπει να εθιστούν στην λογική της «ήσσονος προσπάθειας» ήδη από το σχολείο και να έχουν όσο το δυνατόν μικρότερη εξοικείωση με τους βασικούς κλάδους της επιστήμης, ώστε να εξαλειφθούν πάσης φύσεως αντιστάσεις και αμφισβητήσεις, που θέτουν σε απειλή τον κομφορμιστικό τρόπο ζωής. Η περίφημη «ελεύθερη αγορά» το «αόρατο χέρι» της οποίας κάποιοι «ρομαντικοί» ιδεολόγοι πίστευαν ότι θα λύσει όλα τα κοινωνικά προβλήματα δεν χρειάζεται υποκείμενα που να κατέχουν -πόσο μάλλον να παράγουν- συγκροτημένες, σφαιρικές επιστημονικές γνώσεις. Η αγορά, όπως με ευθύτητα αναγνώρισε ο υπουργός παιδείας της Ρωσίας, δεν χρειάζεται δημιουργούς, ούτε ανθρώπους με κριτική σκέψη, αλλά παθητικούς καταναλωτές, έτοιμους να υποταχθούν στα δελεαστικά κελύσματα των σύγχρονων «Σειρήνων».

Οι μαθητές που επιδιώκουν να αποκτήσουν γνώσεις, οι οποίες υπερβαίνουν το εκπαιδευτικό ελάχιστο, το οποίο ορίζει το αναλυτικό πρόγραμμα θα πρέπει να πληρώσουν τα

ανάλογα δίδακτρα. Εδώ φαίνεται το πραγματικό νόημα της περίφημης «ελευθερίας επιλογής», η οποία συνίσταται στην απόσυρση του κράτους από την χρηματοδότηση της σχολικής εκπαίδευσης και την επιβολή της σχολικής φοίτησης έναντι διδασκτρών. Το αποτέλεσμα αυτών των «μεταρρυθμίσεων» θα είναι η δημιουργία δύο τύπων σχολικής εκπαίδευσης: του σχολείου της πλειοψηφίας των μαθητών, που θα έχουν πρόσβαση στο εκπαιδευτικό ελάχιστο και του σχολείου μιας μικρής μειοψηφίας μαθητών που προέρχεται από «ευκατάστατες» οικογένειες και μπορούν να εξασφαλίσουν συστηματική εκπαίδευση για τους γόνους τους. Είναι σαφές ότι με ένα τέτοιο σύστημα εκπαίδευσης κατά τις επόμενες δεκαετίες στη Ρωσία δεν πρόκειται να εμφανίζονται προσωπικότητες, όπως ο Λομονόσωφ, γιός ψαρά που κατάφερε να σπουδάσει και να αναδειχθεί σε έναν από τους σημαντικότερους επιστήμονες της εποχής του – ταυτόχρονα ποιητής, που συνέβαλλε στη δημιουργία της σύγχρονης ρωσικής γραμματείας, φυσικός, χημικός, ιστορικός, γεωλόγος, κ.α. – θεμελιωτής του πρώτου Πανεπιστημίου της Ρωσίας, του κρατικού Πανεπιστημίου της Μόσχας. Οι καταστροφικές συνέπειες αυτού του επικίνδυνου κοινωνικού πειράματος είναι ήδη ορατές. Η Ρωσία κατείχε την 3^η θέση στην παγκόσμια κλίμακα από άποψη διανοητικού επιπέδου, όμως κατρακύλησε κατά τη διάρκεια των φιλελεύθερων «μεταρρυθμίσεων» στην 40^η θέση της ίδιας κατάταξης. Και αυτή είναι μόνο η αρχή...Υπάρχουν και άλλοι υπουργοί Παιδείας που επιθυμούν να ακολουθήσουν τον ίδιο καταστροφικό δρόμο των «μεταρρυθμίσεων»;